

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

2^Η ΕΝΟΤΗΤΑ –Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΘΗΝΑ

ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: 3 ΩΡΕΣ

ΣΤΟΧΟΙ:

- Να γνωρίσουν τα βασικά στοιχεία της εκπαίδευσης των αρχαίων αθηναίων και να τα συγκρίνουν με τη δική τους εκπαίδευση
- Να κατανοήσουν στοιχεία που αφορούν τη γραφή και την προφορά των αρχαίων Ελλήνων καθώς επίσης και στοιχεία που αφορούν την ιστορία του ελληνικού αλφαβήτου

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΩΣΤΕ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στην Αθήνα διδάσκουν και συμβουλεύουν τα παιδιά με φροντίδα. Αρχικά λοιπόν και η παραμάνα και η μητέρα και ο παιδαγωγός και ο ίδιος ο πατέρας φροντίζουν (για το) πώς θα γίνει πολύ καλό το παιδί διδάσκοντάς του ότι αυτό είναι δίκαιο και το άλλο άδικο και αυτό ωραίο και το άλλο άσχημο. Αργότερα, όταν τα παιδιά φτάσουν στην κατάλληλη ηλικία, οι γονείς τα στέλνουν στα σπίτια των δασκάλων, όπου οι δάσκαλοι της γραφής και της ανάγνωσης φροντίζουν να μάθουν (τα παιδιά) να γράφουν και να καταλαβαίνουν τα γραπτά κείμενα, και οι κιθαριστές με το να παίζουν λύρα (ή αυλό) προσπαθούν να κάνουν τους μαθητές πιο ήρεμους και εξοικειώνουν τις ψυχές τους με τον ρυθμό και την αρμονία. Επίσης, τα παιδιά συχνάζουν στα γυμναστήρια και στις παλαίστρες, όπου οι δάσκαλοι της γυμναστικής κάνουν πιο δυνατά τα σώματά τους (= των παιδιών), για να μην αναγκάζονται να δειλιάζουν εξαιτίας της κακής σωματικής κατάστασής τους.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

Τι κάνουν οι γονείς έν Αθήναις;
Ποιοι έπιμελοῦνται την εκπαίδευση των παιδιών;
με ποιο σκοπό;
και τι διδάσκουν στα παιδιά;
Τι κάνουν οι γονείς όταν οί παῖδες εἰς ἡλικίαν ἔλθωσιν;
Ποιοι εἶναι τώρα οι δάσκαλοι των παιδιών;
Τι διδάσκουν οι γραμματισταί;
Τι διδάσκουν οι κιθαρισταί;
με ποιο σκοπό;
Πού ἔτι οί παῖδες φοιτῶσιν;
εκεί οι παιδοτρίβαι τι ποιοῦσι;
με ποιο σκοπό;

1. Μέσα στο «μωσαϊκό» των αρχαίων διαλέκτων άρχισε από τον 5ο αιώνα π.Χ. να ξεχωρίζει μία, η **αττική διάλεκτος**, η διάλεκτος δηλαδή της σημαντικότερης και ισχυρότερης πόλης της εποχής, της **Αθήνας** (<http://www.greek-language.gr>)

Αττική διάλεκτος: Πλάτων, Πρωταγόρας 325c-326c, απόσπασμα

Εν Αθήναις τούς παῖδας μετ' ἐπιμελείας διδάσκουσι καὶ νουθετοῦσι. Πρῶτον μὲν καὶ τροφός καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγός καὶ αὐτός ὁ πατήρ ἐπιμελοῦνται ὅπως βέλτιστος γενήσεται ὁ παῖς, διδάσκοντες ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἄδικον καὶ τὸδε μὲν καλόν, τὸδε δὲ αἰσχρόν ἐστι.(...)

Πηγή: σχολικό βιβλίο

2. Ὡς **ελληνιστική ἢ αλεξανδρινή κοινή** ορίζεται η **απλοποιημένη αττική** κυρίως διάλεκτος, η οποία από τους χρόνους του Μεγάλου Αλεξάνδρου(4ος π.Χ. αιώνας) και μέχρι περίπου τον 6ο αιώνα μ.Χ. γίνεται η **επίσημη γραπτή και προφορική γλώσσα** στις περιοχές της ανατολικής Μεσογείου. Στη γλώσσα αυτή βρίσκουμε τα κείμενα της **Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης**. (www.ime.gr)

Ευαγγέλιο Κυριακής: Λουκά 1ε': Η παραβολή του ασώτου υιού, απόσπασμα

Ἐἶπε δέ· ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς· καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί· πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας· καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον· καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως· δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι· καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγρούς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους· (...)

Πηγή: www.xfd.gr

3. **Βυζαντινή μεσαιωνική γλώσσα: 330 - 1453 μ.Χ.**

Βασίλειος Διγενής Ακρίτας, απόσπασμα

"καὶ κρότοι, κτύποι, ἀπειλαὶ μὴν σὲ καταπτοήσουν,
325 μὴν φοβηθῆς τὸν θάνατον, παρὰ μητρὸς κατάραν.
Μητρὸς κατάραν φύλαγε, κομμάτια κατακόπτου,
καὶ ὅταν ἀποθάνετε ἐσεῖς οἱ πέντε ὄλοι

4. **Νέα ελληνική, καθαρρεύουσα:** τεχνητή μορφή της νεοελληνικής γλώσσας, **μείγμα αρχαϊστικών και νεοελληνικών στοιχείων**, που χρησιμοποιήθηκε ως επίσημη γλώσσα του ελληνικού κράτους από το 1821 ως το 1976 που καθιερώθηκε η δημοτική στην εκπαίδευση(<http://www.greek-language.gr>)

Νέα ελληνική γλώσσα, καθαρεύουσα - Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης: Το αγνάντεμα (1899), απόσπασμα

Ἐπάνω στὸν βράχον τῆς ἐρήμου ἀκτῆς, ἀπὸ παλαιούς λησμονημένους χρόνους, εὐρίσκετο κτισμένον τὸ ἐξωκλήσι τῆς Παναγίας τῆς Κατευσδῶτρας. Ὅλον τὸν χειμῶνα παπὰς δὲν ἤρχετο νὰ τὸ λειτουργήσῃ. Ὁ βορρᾶς μαινεται καὶ βρυχᾶται ἀνὰ τὸ πέλαγος τὸ ἀπλωμένον μαυρογάλανον καὶ βαθύ, τὸ κύμα λυσσᾷ καὶ ἀφρίζει ἐναντίον τοῦ βράχου. Κι ὁ βράχος ὑψώνει τὴν πλάτην του γίγας ἀκλόνητος, στοιχειὸ ριζωμένο βαθιὰ στὴν γῆν, καὶ τὸ ἐρημοκλήσι λευκὸν καὶ γλαρόν, ὡς φωλιὰ θαλασσαετοῦ στεφανώνει τὴν κορυφὴν του. (...)

Πηγή: Εταιρεία Παπαδιαμαντικών Σπουδών

Σκεφτείτε με βάση τις πληροφορίες και τα 4 αποσπάσματα κειμένων που διαβάσαμε παραπάνω και απαντήστε προφορικά:

1. Ποια από τις μορφές της ελληνικής γλώσσας που είδαμε στα κείμενα αυτά πλησιάζει περισσότερο στη γλώσσα που μιλάμε σήμερα; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

2. Ποια από τις 2 προτάσεις που ακολουθούν είναι σωστή; Να υποστηρίξετε με επιχειρήματα την άποψή σας (σε συνεργασία με τον/την δυτλανή / -ό σας):

α. Η γλώσσα των 4 περιόδων που είδαμε στα παραδείγματα είναι κάτι εντελώς διαφορετικό και ξένο σε σχέση με τη γλώσσα που μιλάμε σήμερα.

β. Η γλώσσα των 4 περιόδων που είδαμε στα παραδείγματα είναι η ίδια, ενιαία γλώσσα σε σχέση με τη γλώσσα που μιλάμε σήμερα.

Β΄ ΠΩΣ ΕΓΓΡΑΦΑΝ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Τα γράμματα χαράσσονταν καθαρά και αρμονικά με το ειδικό εργαλείο (σμίλη) πάνω σε σκληρή επιφάνεια, συνήθως μαρμάρου

ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΚΛΑΔΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Χάλκινη σμίλη με επίμηκες έλασμα που στενεύει από την κυρτή κόψη προς την βάση, όπου πιθανότατα θα στερεωνόταν σε λαβή από φθαρτό υλικό. Οι σμίλες είναι εργαλεία που χρησιμοποιούνταν στη λιθοξοϊκή, στην ξυλουργική, αλλά και ως κοπέις.

Πρωτοκυκλαδική ΙΙ - Φάση Σύρου
2800 - 2300

Γ΄ ΦΘΟΓΓΟΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η αρχαία ελληνική γλώσσα είχε διαφορετική προφορά από τη σημερινή (προσωδία/μουσικότητα-δυναμική προφορά/τονικότητα

http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_08/index.html

http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_09/index.html

Η ορθογραφία της ν. ε. γλώσσα διατηρείται για ιστορικούς λόγους

ΑΣΚΗΣΗ

Με βάση τις παρακάτω λέξεις που συναντήσαμε στο αρχαίο κείμενο καταγράψτε αντίστοιχες της νέας ελληνικής που ανήκουν στην ίδια οικογένεια, παράγωγες και σύνθετες.

οίκειω .....

πέμπω .....

μανθάνω .....

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΘΑΝΑΣΟΥΔΑ ΠΕ 02